

Наукові перспективи
Видавнича група

ВІСНИК науки та
освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE)

серії: філологія, культура і мистецтво,
педагогіка, історія та археологія, соціологія

№2 [8] 2023

Видавнича група «Наукові перспективи»

**Громадська організація
«Християнська академія педагогічних наук України»**

«Вісник науки та освіти»

***(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)***

Випуск № 2(8) 2023

Київ – 2023

Publishing Group «Scientific Perspectives»

Public organization

"Christian Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine"

"Bulletin of Science and Education"

*(Series" Philology ", Series" Pedagogy ", Series" Sociology ", Series"
Culture and Art ", Series" History and Archeology")*

Issue № 2(8) 2023

Kiev – 2023

«Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)»:
журнал. 2023. № 2(8) 2023. С. 770

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 01.03.2023, № 1/3-23)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України 10.10.2022 № 894 журналу присвоєні категорії "Б" із історії та археології (спеціальність - 032 Історія та археологія) та педагогіки (спеціальність - 011 Освітні, педагогічні науки)

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 23.12.2022 № 1166 журналу присвоєна категорія Б з філології (спеціальність - 035 філологія).

Журнал видається за підтримки Інституту філософії та соціології Національної академії наук Азербайджану, громадської наукової організації «Всеукраїнська асоціація педагогів і психологів з духовно-морального виховання» та громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»

Журнал публікує наукові розвідки з теоретичних та прикладних аспектів філології, соціології, науки про освіту, історії, археології, а також, культурології та мистецтвознавства з метою їх впровадження у сучасний науково-освітній простір.

Цільова аудиторія: вчені, лінгвісти, літературознавці, перекладачі, мистецтвознавці, культурознавці, педагоги, соціологи, історики, археологи, а також, інші фахівці з різних сфер життєдіяльності суспільства, де знаходить застосування тематика наукового журналу.

Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible, міжнародної пошукової системи Google Scholar.

Головний редактор: Гурко Олена Василівна - доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри англійської мови для нефілологічних спеціальностей Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, (Дніпро, Україна).

Редакційна колегія:

- ✦ Александрова (Верба) Оксана Олександрівна – доктор мистецтвознавства, доцент, професор кафедри теорії музики Харківського національного університету імені І. П. Котляревського, (Харків, Україна)
- ✦ Вакулик Ірина Іванівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та мовної комунікації Національного університету біоресурсів і природокористування України (Київ, Україна)
- ✦ Волошенко Марина Олександрівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету "Одеська Політехніка" (Одеса, Україна)
- ✦ Головія Алла Василівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Ісайкіна Олена Дмитрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри історії та документознавства Національного авіаційного університету, член Спілки краєзнавців України (Київ, Україна)
- ✦ Колмикова Олена Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри гуманітарних дисциплін Дунайського інституту Національного університету "Одеська морська академія" (Одеса, Україна)
- ✦ Котельницький Назар Анатолійович - кандидат історичних наук, доцент кафедри права Чернігівського інституту інформації, бізнесу та права Міжнародного науково - технічного університету імені академіка Юрія Бугая, член - кореспондент Центру українських досліджень Інституту Європи РАН (Чернігів, Україна)
- ✦ Кошетар Уляна Петрівна - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Куриш Наталія Костянтинівна – кандидат педагогічних наук, заступник директора з науково-навчальної роботи, Інститут післядипломної педагогічної освіти Чернівецької області (Чернівці, Україна)
- ✦ Линтвар Ольга Миколаївна - кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Литвинська Світлана Віталіївна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та культури Національного авіаційного університету, (Київ, Україна)
- ✦ Матійчин Ірина Мстиславівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри методики музичного виховання і диригування Навчально-наукового інституту музичного мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
- ✦ Матяш Ольга Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)

- ✦ Мацько Віталій Петрович - доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та літератури Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (Хмельницький, Україна)
- ✦ Михайленко Любов Федорівна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри алгебри і методики навчання математики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (Вінниця, Україна)
- ✦ Михальчук Роман Юрійович - кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету (Рівне, Україна)
- ✦ Мізюк Вікторія Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету управління, адміністрування та інформаційної діяльності Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Ізмаїл, Україна)
- ✦ Міщенко Ірина Іванівна - кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений працівник культури України, член Національної спілки художників України, доцент кафедри мистецтвознавчої експертизи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (Київ, Україна)
- ✦ Ніколаєв Микола Ілліч - доктор історичних наук, професор кафедри історії на методикі її навчання Ізмаїльського державного гуманітарного університету (Одеса, Україна)
- ✦ Осова Ольга Олександрівна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземної філології Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (Харків, Україна)
- ✦ Палічук Юрій Іванович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинського державного медичного університету (Чернівці, Україна)
- ✦ Потенко Людмила Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, директор Черкаського інформаційно-учбового тренінгового центру Національного університету «Одеська юридична академія», доцент кафедри іноземних мов НУ «ОЮА», членкиня Центру українського-європейського наукового співробітництва (Одеса, Україна)
- ✦ Присяжнюк Олексій Миколайович - кандидат історичних наук, доцент кафедри всесвітньої історії та методології науки ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (Одеса, Україна)
- ✦ Прокопович Лада Валеріївна - доктор філософських наук, професор кафедри культурології та філософії культури Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)
- ✦ Робак Ігор Юрійович - доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Харківського національного медичного університету (Харків, Україна)
- ✦ Руденко Юлія Анатоліївна - доктор педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики дошкільної освіти ДЗ "Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського (Одеса, Україна)
- ✦ Сидоренко Сергій Іванович - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології і перекладу Національного авіаційного університету (Київ, Україна)
- ✦ Січкаренко Галина Геннадіївна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри документознавства та інформаційної діяльності Державного університету телекомунікацій (Київ, Україна)
- ✦ Скляр Ірина Олександрівна - кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української філології, доцент кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ Донбаський Державний педагогічний університет, постдокторант (м. Дніпро, Україна)
- ✦ Степанова Наталя Михайлівна - кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри дошкільної освіти, заступник з науки директора ННІ педагогічної освіти, соціальної роботи і мистецтва Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Черкаси, Україна)
- ✦ Супрун Володимир Миколайович – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування (Рівне, Україна)
- ✦ Тележкіна Олеся Олександрівна - доктор філологічних наук (спеціальність "Українська мова"), доцент, професор кафедри мовної підготовки, педагогіки та психології Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова, (Харків, Україна)
- ✦ Толочко Світлана Вікторівна – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії позашкільної освіти Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України (Київ, Україна)
- ✦ Хитровська Юлія Валентинівна - доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії факультету соціології і права Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Київ, Україна)
- ✦ Чікарькова Марія Юріївна - доктор філософських наук (спец. "філософія культури"), професор кафедри філософії та культурології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)
- ✦ Шандра Наталя Андріївна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов для природничих факультетів Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
- ✦ Шеремет Інеса Володимирівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медикобіологічних та валеологічних основ охорони життя і здоров'я Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна)
- ✦ Шологон Лілія Іванівна - доктор історичних наук, доцент, професор кафедри історії Центральної та Східної Європи і спеціальних галузей історичної науки Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (Івано-Франківськ, Україна)
- ✦ Щербак Олена Володимирівна - кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри прикладної лінгвістики Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)
- ✦ Янкович Олександра Іванівна - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (Тернопіль, Україна)
- ✦ Ярослав Сирник - доцент кафедри етнології та культурної антропології Вроцлавського університету (Вроцлав, Польща)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕРІЯ «ФІЛОЛОГІЯ»

- Potenko L.O.** 14
LINGUISTIC EXPRESSION OF EMOTIONS (BASED ON MILITARY NEOLOGISMS)
- Sadigova Sevda Muradkhan gizi** 28
WORDS, SPEECH AND NATIONAL STYLE OF EXPRESSION IN NIZAMI GANJAVI'S WORK
- Taraba I.O., Sokolovska S.F., Shuhaiev A.V.** 39
INTERKULTURELLE AUSBILDUNG IM KONTEXT DER MIGRATION: SPRACHDIDAKTISCHE ASPEKTE
- Асадів Сабір** 52
ПОЕЗІЯ ПІВДЕННОГО АЗЕРБАЙДЖАНУ в 80-90-х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ
- Беньковська Н.Б.** 63
АНАЛІЗ СПОСОБІВ УТВОРЕННЯ ТА ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКИХ ВІЙСЬКОВИХ ТЕРМІНІВ
- Бистров Я.В.** 71
МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ВИКЛИКИ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВОНАТОЛОГІЇ
- Давиденко А.О.** 85
КОНЦЕПТИ GOOD / ДОБРО ТА EVIL / ЗЛО В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛОМОВНІЙ КАРТИНАХ СВІТУ
- Ковальська Н.А., Купрата Н.Я.** 100
ТАКСОНОМІЯ ТЕКСТОВО-ДИСКУРСИВНИХ КАТЕГОРІЙ
- Колісніченко Н.М., Кемарська Т.Г., Петров І.Л., Романенко Т.І.** 112
АНГЛІЙСЬКА МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ТА ПОТРЕБИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ СФЕРОЮ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В ПРАКТИЧНИХ НАВИЧКАХ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

- Семенішена Р.В.** 557
*МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО У РІЗНИХ ГАЛУЗЯХ НАУКИ,
ТЕХНІКИ ТА ПРОМИСЛОВОСТІ*
- Силенко С.А.** 569
*ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ФАХІВЦЯ З ОСНОВАМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ» В УМОВАХ
ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ЗВО*
- Скіпор І.М., Чорна І.В.** 578
*ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ БІОЛОГІЇ
ТА ЕКОЛОГІЇ*
- Степанова Г.М.** 589
*КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ФІЗІОЛОГІЇ
ЛЮДИНИ СТУДЕНТАМ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ «ФАРМАЦІЯ»
ТА «МЕДИЦИНА»*
- Сулік О.А.** 599
EUROSOM ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ
- Шевель Б.О.** 608
*ГЕНЕЗА ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА
ТЕХНОЛОГІЙ В ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ*
- Яковишина Т.В.** 623
*ФЕНОМЕН ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ
АСПЕКТ*
- Ян Цзяін** 636
*ВТІЛЕННЯ ФОНЕТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ КИТАЙСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО МОВЛЕННЯ У ВОКАЛЬНОМУ
ВИКОНАВСТВІ*

СЕРІЯ «ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ»

- Журило Д.Ю., Кушнар'ов С.С.** 650
*ПРОФЕСОР МЕТАЛУРГІЇ МИХАЙЛО КАРЛОВИЧ
ЦИГЛЕР: ГЕНЕАЛОГІЧНА РОЗВІДКА*

УДК [378.015.31:7]:373.011.3-052

[https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-2\(8\)-623-635](https://doi.org/10.52058/2786-6165-2023-2(8)-623-635)

Яковишина Тетяна В'ячеславівна кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти, Рівненський державний гуманітарний університет, вул. Пластова, 31, м. Рівне, 33003, тел.: (0362) 26-66-21, <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

ФЕНОМЕН ІНТЕГРАЦІЇ: ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. У статті актуалізовано проблему інтеграції, оскільки сучасне суспільство потребує від людини універсальних знань та навичок, здатності застосовувати їх на практиці. Інтегроване навчання стає все популярнішим підходом у сучасній освіті, оскільки дозволяє забезпечити комплексний розвиток дітей та формування їх особистості. Цей підхід дозволяє об'єднувати різні дисципліни та теми в один цілісний комплекс, що сприяє збільшенню ефективності навчання та формуванню у дітей універсальних знань.

Оскільки ідея інтегральності є однією з ключових концепцій у педагогіці, що має як вітчизняні, так і зарубіжні корені, авторка проаналізувала генезис ідеї інтегральності в історії вітчизняної та зарубіжної педагогіки. Студіювання наукової літератури довело, що в сучасній освіті ідея інтегральності знаходить втілення у різноманітних педагогічних концепціях та підходах, які спрямовані на розвиток цілісної особистості учня.

Дійшли висновку про те, що інтеграція в початковій школі НУШ дозволяє забезпечити більш повне й глибше засвоєння навчального матеріалу. Інтеграція також сприяє розвитку критичного мислення, творчості та самостійності учнів. Вони навчаються поєднувати ідеї та концепції з різних дисциплін, щоб розв'язувати складні завдання та проблеми. Це розвиває їх когнітивні та соціальні навички, які будуть корисні в їх майбутньому житті та кар'єрі. Інтеграція також забезпечує більш глибоке розуміння цінностей та культур інших народів. Учні навчаються розуміти і поважати різноманітність, що стає важливим аспектом сучасного світу. Інтеграція допомагає підвищити рівень культурної грамотності учнів, що є важливим аспектом формування міжкультурної компетентності.

Отже, феномен інтеграції в початковій школі НУШ є дуже важливим і дозволяє забезпечити більш повне, глибоке та цікаве засвоєння навчального матеріалу, розвиток когнітивних та соціальних навичок, підвищення мотивації до навчання та формування міжкультурної компетентності учнів.

Ключові слова: інтегральність навчання, інтеграція, інтегрований підхід, освітній процес, початкова школа.

Yakovyshyna Tetiana V'yacheslavivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Primary, Inclusive and Higher Education Pedagogy, Rivne State University of the Humanities, Plastova St., 31, Rivne, tel.: (0362) 26-66-21, <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

PHENOMENON OF INTEGRATION: HISTORICAL AND PEDAGOGICAL ASPECT

Abstract. The article updates the problem of integration, since modern society requires a person to have universal knowledge and skills, the ability to apply them in practice. Integrated education is becoming an increasingly popular approach in modern education, as it allows for the comprehensive development of children and the formation of their personality. This approach allows you to combine various disciplines and topics into one integrated complex, which contributes to increasing the effectiveness of education and the formation of universal knowledge in children.

Since the idea of integrality is one of the key concepts in pedagogy, which has both domestic and foreign roots, the author analyzed the genesis of the idea of integrality in the history of domestic and foreign pedagogy. The study of scientific literature proved that in modern education, the idea of integrality is embodied in various pedagogical concepts and approaches aimed at the development of a student's integral personality.

We came to the conclusion that integration in the primary school of NUS allows to ensure a more complete and deeper assimilation of educational material. Integration also promotes the development of students' critical thinking, creativity and independence. They learn to combine ideas and concepts from different disciplines to solve complex tasks and problems. It develops their cognitive and social skills that will be useful in their future life and career. Integration also provides a deeper understanding of the values and cultures of other peoples. Students learn to understand and respect diversity, which is becoming an important aspect of today's world.

Integration helps to increase the level of cultural literacy of students, which is an important aspect of the formation of intercultural competence.

Therefore, the phenomenon of integration in the NUS primary school is very important and allows to ensure a more complete, deep and interesting assimilation of educational material, development of cognitive and social skills, increase of motivation to study and formation of intercultural competence of students.

Keywords: integrality of learning, integration, integrated approach, educational process, primary school.

Постановка проблеми. Вітчизняна гуманітарна освіта зазнає суттєвих змін, і, насамперед, це безпосередньо стосується зміни освітніх структур, націлених на залучення України у світовий освітній процес.

В умовах посиленої реструктуризації процесу навчання, пов'язаної із входженням України до складу міжнародного освітнього простору та обумовленої прийняттям Болонської конвенції, виникає необхідність перегляду низки основних положень колишньої системи вітчизняної загальної та вищої професійної освіти. Особливу актуальність і, водночас, дискусійність, набувають окреслені процеси у галузі гуманітарної освіти.

Економічні та політичні перетворення, що визначили послідовність дій у пореформений період, останні кілька десятиліть істотно впливають на перебіг освітнього процесу у всіх сферах освіти, у тому числі й гуманітарній. Удосконалення сучасних педагогічних систем багато в чому здійснюється завдяки вивченню теоретичної та практичної спадщини минулого, коли історія педагогіки перетворюється на значну ланку науково-педагогічного знання. Важливо не просто побачити низку педагогічних ідей і проєктів, що розгортаються в часі й просторі, в їх лінійному розвитку, а зрозуміти їх як діалог, що дозволяє вловлювати нескінченне багатство змістів, що містяться в них, розуміння яких допомагає сучасним реформаторам. Серед них найважливішим напрямом історико-педагогічного пошуку є вивчення генези ідеї інтегральності в педагогіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ідея інтегральності є однією з ключових концепцій у педагогіці, що має як вітчизняні, так і зарубіжні корені. Здебільшого, ця концепція спрямована на формування цілісного індивідуума, який має комплексні знання та вміння, а також вміє їх застосовувати в житті. Отож, проблемі цілісного розвитку особистості приділяли увагу Я. Коменський, М. Монтесоррі, Ж. Руссо, Й. Песталоцці, К. Ушинський, Д. Дьюї та багато інших. З вітчизняних

учених, які досліджували проблему феномена інтегральності, виділимо праці Н. Антонова, І. Зязюна, О. Москаленко, В. Сухомлинського та ін. У вивчення інтеграційних процесів у педагогічній науці значний внесок зробили Ш. Амонашвілі, Б. Ананьєв, А. Брушлинський, В. Гузеєв, А. Щebetенко та ін. Проте узагальнюючих досліджень про генезу ідеї інтегральності у вітчизняній та зарубіжній педагогіці, її вплив на розвиток сучасної педагогіки ще не створено.

Мета статті: окреслити особливості феномену інтеграції в освітньому просторі. Для цього ми визначили такі завдання: 1) обґрунтувати генезис ідеї інтегральності в історії вітчизняної та зарубіжної педагогіки; 2) схарактеризувати розвиток інтегрованого навчання в сучасних початкових школах України.

Виклад основного матеріалу. Студіювання наукової літератури дає змогу трактувати поняття «інтеграція» як поєднання різноманітних складових частин в одне ціле, які утворюють новий уклад уже розвинених складових. Інтегральним розвитком називають цілісний (повний) внутрішній і зовнішній розвиток людини та її пристосування до життя згідно прийнятого зразка [1]. Інтегральний розвиток є розвитком усіх сфер людини, які в процесі інтегрування і проникнення між собою провадять до повноти людської гідності. Головне завдання інтегрального розвитку саме і є провадження людини до повноти людської гідності, що можливо реалізувати через підтримку цього розвитку в вихованні людини [1].

У науковій психолого-педагогічній літературі поняття «інтеграція» має кілька взаємопов'язаних значень. Загалом, інтеграція означає об'єднання різних компонентів в єдине ціле, яке є більш цінним та ефективним, ніж окремі компоненти. У контексті педагогіки та психології інтеграція відноситься до об'єднання різних видів діяльності, знань та навичок у зіставних або загальних проєктах, задачах чи програмах [4].

У педагогічній літературі інтеграція може включати в себе об'єднання різних предметів в освітньому процесі, заснованому на взаємодії між ними, або ж об'єднання різних дисциплін у спільному проєкті або тематичному блоці. Інтеграція в педагогіці може сприяти збагаченню освітнього процесу, розвитку творчості та ініціативи учнів, формуванню комплексних навичок та знань [1].

У психології інтеграція може відноситись до процесу об'єднання різних аспектів особистості (наприклад, емоційного, когнітивного, поведінкового), або до включення різних методів та технік у психотерапевтичний процес. Інтегрований підхід до розвитку

особистості може сприяти більш повному та глибокому розумінню її потреб та можливостей, а також ефективнішому вирішенню різноманітних проблем.

Інтеграція як педагогічний підхід сприяє формуванню особистості, яка володіє різнобічними компетенціями, вміє застосовувати знання з різних галузей для вирішення реальних життєвих завдань та взаємодіє з оточуючим світом. Інтегрований підхід до навчання передбачає не лише взаємозв'язок різних дисциплін, але й орієнтацію на конкретний життєвий досвід здобувачів.

У загальному розумінні інтеграція в педагогіці означає поєднання різних компонентів навчання, таких як зміст, методи, форми, цілі, завдання та оцінка, з метою створення цілісної системи навчання. Це дозволяє уникнути надмірного фрагментарності та розривів між дисциплінами, а також сприяє більш ефективному засвоєнню матеріалу учнями.

Отож, у сучасній науковій психолого-педагогічній літературі під інтеграцією розуміють комплексний підхід до навчання та виховання, який базується на взаємодії різних предметів, технологій та педагогічних методів з метою досягнення максимальної ефективності у формуванні розвивальних і соціальних компетентностей учнів. Інтеграція дозволяє уникнути фрагментації знань та навичок, що забезпечує їх більш повне і глибоке засвоєння, а також формування у здобувачів навичок самостійної роботи, критичного мислення, творчої активності та співпраці з однолітками. Такий підхід до навчання та виховання забезпечує змістовну, цілісну та комплексну підготовку учнів до життя в сучасному світі.

Генезис ідеї інтегральності у педагогіці, проголошує цілісні способи виховання гармонійної особистості, простежується період античності, коли було заявлено, що кожна річ містить у собі протилежності, які разом становлять єдність, а світ і життєдіяльність людини представлялися як цілісна картина.

Сократом, Платоном, Аристотелем та іншими філософами було висунуто ідею природного розвитку людини у гармонії з навколишнім світом та своїми індивідуальними особливостями. Умовою краси індивідуума та наріжним каменем виховання представлялася гармонія зовнішнього та внутрішнього. В античній педагогіці в єдиний комплекс поступово злилися граматика, діалектика, риторика, арифметика, геометрія, астрономія та музика, що склали «пайдейю» (енциклопедію), що об'єднала навчання та виховання. Пайдейя розглядалася як важкий шлях до моральної та фізичної досконалості – капокагатії [2].

Ідея інтегральності яскраво проявилася в епоху Відродження, що проголосила людину гармонійним твором природи. Ця думка пронизує вчення великих педагогів: Я. Коменського, І. Песталоцці, Ж.Ж. Руссо, Й. Гербарта та інших, які говорили про взаємопов'язане навчання, про поєднання фізичного, трудового, морального, естетичного та розумового виховання дітей. На дидактичному матеріалі розгорталася думка про взаємодію у викладанні окремих предметів, систематизації об'єктів, що вивчалися, явищ, процесів навколишнього світу за подібністю. Погляди мислителів були спрямовані на те, щоб пов'язати воедино космологію, психологію і теологію, тобто природу, людину та Бога. Один предмет повинен був наповнюватися елементами та фактами іншого, а загальна освіта поєднуватися з прикладною, оскільки в природі немає абсолютно повної та досконалої частини. Кожна річ, предмет, явище зобов'язані навколишнім частинам своїм буттям і своїми унікальними якостями.

У другій половині XVIII століття з'являється ціла плеяда «нових вихователів». Їх заслугою стало створення шкіл нового типу, зміна змісту та методів навчання та виховання дітей. Особливе місце тут займали ідеї філантропізму, висловлені в прагненні пов'язати школу, з одного боку, з природою, а з іншого – з життям.

На відміну від Ж.Ж. Руссо, який відстоював права дітей лише у своїх творах, педагоги-філантропісти займалися практичними питаннями організації виховання та навчання дітей у спеціально створених освітніх закладах. Основний принцип, на якому будувалася вся філантропічна педагогіка, звучав так: гармонія природи, школи, життя. Однак у перші десятиліття XIX століття філантропізм, як педагогічний перебіг, виражав головним чином інтереси заможної буржуазії [2].

Охарактеризувавши педагогіку як науку та як мистецтво виховання та навчання Й. Гербарт прагнув дати педагогіці цілісне теоретичне обґрунтування. У серцевині його педагогічної системи лежить прагнення повною мірою врахувати природу людини, що стає можливим лише за умови звернення до її внутрішнього світу, опори на багатосторонній інтерес дитини через з'єднання у викладанні різних навчальних предметів. Ідея інтегральності виховання та навчання, яка полягає у зв'язку між різними аспектами освіти, є актуальною для сучасної педагогіки. Ця ідея була розроблена педагогами-новаторами, які своїм доробком внесли вагомий внесок у розвиток освіти та виховання.

Одним із видатних педагогів-новаторів, який розвивав ідею інтегральності, був Я. Коменський. У своїй педагогічній концепції він

прагнув до зв'язку між знаннями та досвідом, а також до використання різноманітних методів навчання, щоб забезпечити повну реалізацію потенціалу кожного учня. Іншим педагогом-новатором, який доклав зусиль до розвитку ідеї інтегральності, був С. Френе. Він розвивав концепцію навчання через діалог, де вчителі та учні взаємодіють між собою, обмінюючись знаннями та ідеями. Це сприяє створенню глибокого розуміння та взаємовідносин між учнями та вчителями. Ідея інтегральності також розвивалася в педагогічній концепції М. Монтесорі. Вона прагнула до створення сприятливого середовища, де учні мають можливість розвиватися відповідно до своїх індивідуальних здібностей та потреб [2].

У результаті аналізу зарубіжних історико-педагогічних концепцій XIX – XX століть у контексті вивчення феномену інтегральності, нами виділено низку напрямів з проблеми: ідеї прихильників педагогічної ручної праці (Й. Фіхте, Ф. Фребель, В. Шерер, Г. Пабст та ін.), «вільного виховання» (М. Монтесорі), експериментальної педагогіки (А. Біне, В. Лай, Е. Мейман), погляди Д. Дьюї, викладені в педагогічній системі «Прогресивне виховання», «Відкрите навчання» XX століття. Тісний внутрішній зв'язок між практичними та теоретичними заняттями, на думку мислителів, повинен сприяти розвитку фізичних та духовних сил дитини. Окреслюючи, що людині від природи властивий інстинкт діяльності, висловлювалася думка про те, що цей інстинкт у дитини надзвичайно яскраво проявляється у прагненні сприймати з допомогою органів чуття світ спочатку загалом, потім у деталях і, нарешті, із цих деталей знову конструювати ціле.

Нарівні з ручною працею виділялися різні види художньої діяльності, які виокремлювали як проміжну ланку, що пов'язує за допомогою почуттів зовнішню природу з духовним світом людини, допомагає пізнавати навколишню дійсність.

К. Ушинський обстоював тезу про те, що педагогіка, маючи справу з реальною людиною, має ґрунтуватися на її всебічному пізнанні. У цьому їй допомагають науки, які вивчають людину чи умови її життя. Знання цих антропологічних наук, до яких К. Ушинський відносив анатомію, фізіологію та патологію людини, психологію, логіку, філософію, філологію, географію, статистику, політичну економію та історію, є необхідною умовою розвитку особистості дитини.

Вивчаючи психічні процеси у єдності та взаємозв'язку, розглядаючи психіку не як суму найпростіших психічних явищ, а як складне соціально-історичне явище, педагог приділяв велику увагу

розгляду таких пізнавальних психічних процесів, як пам'ять, увагу, мислення, уяву, значно просунувши вперед психологію як науку.

Невпинно підкреслюючи, що все дитяче життя має бути організоване як середовище діяльності та розвитку, К. Ушинський заклав й обґрунтував принципи розвитку та діяльності як фундаментальні засади вітчизняної педагогіки. У непростих умовах російсько-імперської дійсності ХІХ століття, в умовах боротьби за розкріпачення людини, проблема гармонійного розвитку особистості висувалась на чільне місце, знайшла яскраве відображення у антропологічних поглядах й інших вітчизняних мислителів ХІХ століття [2].

Борис Дмитрович Грінченко – видатний український педагог, чий доробок став основою для розвитку освіти в Україні. Його ідеї, викладені в численних працях, стали основою для розвитку інтегральної педагогіки.

Грінченко трактував освіту як процес формування людини, яка розуміє своє місце у світі та вмє діяти відповідно до своїх можливостей. Однією з основних ідей Б. Грінченка була ідея навчання через життя, коли процес навчання повинен бути максимально пов'язаний з реальним життям учнів. Також він підкреслював важливість інтегрального підходу до навчання, коли різні науки та дисципліни вивчаються не окремо, а у зв'язку між собою.

На переконання Грінченка, основна мета навчання полягає у розвитку особистості учня, у формуванні його мислення та вмінь. Інтегральність навчання, за Грінченком, вирішує проблему фрагментарності знань, що забезпечує комплексне розуміння матеріалу та сприяє розвитку інтелекту. Він вважав, що розвиток людини залежить від того, наскільки його знання узгоджені та пов'язані між собою.

Завдяки ідеям Б. Грінченка українська педагогіка отримала основу для розвитку інтегральної педагогіки. Сучасні педагоги використовують його ідеї для розвитку сучасної педагогічної практики, в якій акцент робиться на забезпеченні цілісної підготовки учнів до життя в сучасному суспільстві. Ідеї Б. Грінченка стали основою для розробки багатьох сучасних підходів до навчання, таких як проектна методика, розвиток творчості та інтерактивні методи навчання.

Одним із ключових аспектів інтегральної педагогіки за ідеями Б. Грінченка є те, що учень повинен бути активним учасником освітнього процесу. Такий підхід забезпечує залучення учнів до процесу навчання та формує в них навички самостійності та творчого мислення.

Крім того, педагог підкреслював важливість використання різноманітних методів та прийомів навчання, що сприяє формуванню інтегрованого підходу до навчання.

Загалом, ідеї Б. Грінченка є важливим етапом в історії української педагогіки та дали поштовх до розвитку інтегральної педагогіки як наукової дисципліни. Його спадок використовується в сучасній педагогічній практиці, залишається актуальним і корисним для розвитку освіти в Україні та за її межами [2].

Антон Макаренко – видатний педагог, який зробив вагомий внесок у розвиток української та світової педагогіки. Його педагогічна філософія заснована на ідеї інтегральності виховання та навчання.

Отже, ідея інтегральності виховання та навчання Антона Макаренка базується на принципах колективізму та самоврядування. Він вважав, що виховання має бути спрямоване на формування індивідуальності кожного учня, враховуючи при цьому і колективний досвід та потреби.

Однією з головних ідей Антона Макаренка є ідея «трудового колективу», який він розглядає як основу виховання. Педагог вважав, що кожен учень повинен знайти своє місце в колективі, де він зможе розвиватися та набувати нових знань і вмінь, а також вчитися співпрацювати з іншими людьми.

Інтегральність виховання та навчання відображається в системі Макаренка у тісному зв'язку трудової діяльності, виховання і навчання. Він ставив за мету виховувати не просто кваліфікованих фахівців, а людей з високим рівнем моральної та етичної культури. Антон Макаренко прагнув допомогти кожному учню знайти своє місце в житті, дати змогу реалізувати свій потенціал та знайти своє покликання.

Ідея інтегральності виховання та навчання Антона Макаренка має велике значення в сучасній освіті. Вона сприяє формуванню гармонійної особистості, яка здатна вести активний спосіб життя та професійної діяльності, забезпечує розвиток індивідуальних здібностей, підвищує рівень моральної та етичної культури. Крім того, інтегральність виховання та навчання дозволяє розглядати особистість учня в комплексі, з урахуванням всіх її аспектів – інтелектуального, емоційного, соціального та фізичного.

Отже, ідея інтегральності виховання та навчання, розроблена Антоном Макарєнком, є актуальною та важливою для сучасної освіти. Вона сприяє формуванню гармонійної особистості та розвитку її потенціалу, забезпечує зв'язок між різними аспектами навчання та виховання, та є необхідною умовою підготовки молодих людей до майбутнього життя та професійної діяльності [2].

Василь Сухомлинський – видатний український педагог, який зробив значний внесок у розвиток вітчизняної педагогічної науки. Однією з найважливіших його ідей була ідея інтегральності навчання. Ця ідея полягає у тому, що навчання повинно бути комплексним і охоплювати різноманітні сфери життя людини.

Ідея інтегральності навчання була важливою складовою педагогічної філософії Василя Сухомлинського. Він вважав, що навчання має бути не просто передачею знань, а також формуванням особистості учня. Це означає, що педагог повинен брати до уваги не лише когнітивний аспект навчання, а й емоційний, соціальний і духовний аспекти.

Інтегральність навчання також передбачає зв'язок між різними предметами та навчальними дисциплінами. Наприклад, вчитель може поєднати математику з музикою, щоб показати, як музика пов'язана з ритмікою та арифметикою. Також інтегральність навчання означає використання різних методів і форм навчання, таких як групова робота, проекти, дослідження та інші.

Ідея інтегральності навчання має важливе значення для сучасної освіти, оскільки дозволяє формувати учня як цілісну особистість, здатну розвиватися в різних сферах життя. Інтегральне навчання сприяє розвитку творчих здібностей, критичного мислення, здатності до самостійної роботи та колективної діяльності.

Отже, ідея інтегральності навчання, обґрунтована Василем Сухомлинським, має важливе значення для розвитку сучасної освіти. Вона дозволяє формувати здобувачів як цілісних особистостей, здатних розвиватися в різних сферах життя та забезпечує зв'язок між різними предметами та дисциплінами. Ця ідея важлива для того, щоб забезпечити якісну та цілеспрямовану підготовку учнів до майбутнього життя та професійної діяльності [2].

У сучасних умовах ідея інтегральності розвивається в багатьох педагогічних концепціях та підходах. Вона дозволяє вчителям підходити до навчання та виховання як до цілісного процесу, де кожен аспект пов'язаний з іншими, дозволяє учням розвивати свої здібності та навички в більш комплексному контексті.

Ідея інтегральності в сучасній початковій школі України є однією з ключових принципів, які сприяють розвитку учнів у багатоплановому вимірі. Відповідно до цього принципу, навчання має бути організоване таким чином, щоб учні отримували знання з різних дисциплін у єдиному контексті, а не відокремлено одне від одного. Інтегрований підхід до навчання дозволяє враховувати потреби учнів, їх інтереси, рівень знань та інші особистісні особливості [4].

Одним із головних завдань початкової школи є створення комфортного середовища для дітей, де вони можуть розвиватись у всіх напрямках. Інтегрований підхід допомагає досягнути цієї мети. Наприклад, викладання математики може бути інтегровано з вивченням природничих наук, а вивчення мистецтва – з історією або літературою. Такий підхід дозволяє дітям здобувати знання не лише в одному конкретному напрямку, але й розвиватися у більш широкому контексті.

Крім того, інтегрований підхід дозволяє вчителям ефективно використовувати свій час та зусилля. Замість того, щоб викладати окремі предмети, вчителі можуть об'єднувати декілька дисциплін у єдину тему або проєкт [3]. Це дозволяє вчителям більш ефективно планувати свій час та ресурси, а також сприяє більш глибокому засвоєнню матеріалу учнями.

Сучасні початкові школи України вже успішно застосовують інтегроване навчання в освітньому процесі. Це дає змогу дітям отримати як загальну базу знань, так і поглиблене вивчення окремих тем та дисциплін. Застосування інтегрованого навчання дає можливість створити сприятливі умови для розвитку творчих та критичних мисленневих здібностей, підвищити мотивацію до навчання та формувати вміння працювати в команді.

Інтеграція теорії та практики є важливим аспектом в розвитку сучасного освітнього простору. Теорія та практика взаємопов'язані та взаємозалежні. Інтегруючи теорію та практику, можна досягти ефективнішого результату в процесі навчання та розвитку.

Освіта повинна бути не тільки теоретичною, але й практичною. Учні та студенти повинні мати можливість застосовувати отримані знання та вміння на практиці. Це допомагає збільшити мотивацію до навчання та формувати в них практичні навички, необхідні для подальшої роботи [4].

Однією з головних переваг інтегрованого навчання є можливість застосування різноманітних методів та форм роботи. Наприклад, у процесі вивчення інтегрованої теми можна застосовувати різні форми роботи, такі як розв'язування задач, дослідження, проєктна діяльність, спостереження, дискусії та інші. Такий підхід сприяє активній пізнавальній діяльності учнів та створює умови для розвитку їхньої творчої активності.

Інтеграція теорії та практики в освітньому процесі може мати різні форми. Однією з них є проведення практичних занять, лекцій та семінарів з використанням реальних прикладів з життя. Це допомагає зрозуміти, як теорія може бути застосована на практиці та які наслідки

це може мати. Крім того, такий підхід допомагає формувати критичне мислення та розвивати аналітичні здібності.

Іншою формою інтеграції теорії та практики є проведення проєктів, досліджень та практик. Учні та студенти можуть застосовувати свої знання та вміння в реальних проєктах та дослідженнях. Це допомагає збільшити їхню мотивацію до навчання, формує творче мислення та розвиває практичні навички.

Загалом, ідея інтегральності навчання та виховання є надзвичайно важливою для сучасної педагогіки початкової освіти. Вона допомагає забезпечити повноцінний розвиток кожного учня, а також створює умови для більш глибокого розуміння матеріалу та більш ефективного навчання. Досягнення цієї мети вимагає тісного співробітництва між вчителем та учнем, а також створення сприятливого середовища, де учні можуть вільно розвиватися та навчатися. Завдяки роботі педагогів-новаторів, які розвивали цю ідею, сучасні вчителі мають можливість забезпечити своїм учням цілісний та ефективний процес навчання та виховання, що сприятиме їхньому майбутньому успіху та щастю.

Зважаючи на це, можна стверджувати, що ідея інтегральності має великий потенціал у сучасній початковій освіті України. Вона дозволяє створити більш ефективні та змістовні уроки, підвищити мотивацію учнів до навчання та розвивати їхні творчі здібності. Адже такий підхід допомагає збільшувати інтерес до навчального матеріалу, а також збагачує знання учнів, дає можливість охопити ширший спектр тем та питань у межах одного уроку. Застосування інтегрального підходу у початковій освіті допоможе підготувати більш грамотних, креативних та готових до життя в умовах сучасного світу учнів.

Висновки. Інтеграція теорії та практики є ключовою у сучасному освітньому просторі, оскільки дозволяє здобувачам отримати практичні навички з різних областей, що допомагає підвищити їхню компетентність і готовність до викликів сучасного ринку праці. Крім того, інтеграція може допомогти зменшити проблему відсутності зв'язку між теорією і практикою, що довгий час була серйозною проблемою в освіті.

Для досягнення максимальної ефективності інтеграції теорії та практики в освіті необхідно забезпечити належну підготовку педагогів, які були б здатні організувати інтегровані курси та проєкти. Важливо також забезпечити належні ресурси для проведення практичних занять та досліджень, а також створити належні умови для співпраці з підприємствами та іншими організаціями, які мають відповідні ресурси та досвід. Це може стати перспективним напрямом дослідження.

У сучасному світі, де швидко змінюються технології та вимоги ринку праці, інтеграція теорії та практики стає особливо важливою. Тому потрібно продовжувати дослідження та впровадження інноваційних педагогічних методів та підходів, що дозволять успішно реалізувати ідею інтегральності в освіті.

Література:

1. Клепко С. Інтегративна освіта і поліморфізм знання. Київ; Полтава; Харків: ПОІППО, 1998. 360 с.
2. Козловський Ю., Козловська І., Білик О. Розвиток наукових досліджень із проблем освітньої інтеграції в українській педагогіці (кінець ХХ – початок ХХІ століття). *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 14, т. 2. С. 55-59.
3. Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: проект. *Міністерство освіти і науки України*: офіц. вебпортал. Київ, 2020. 39 с. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-profstandartu-zaprofesiyaми-vchitel-pochatkovih-klasiv-zzso-vchitel-zzso> (дата звернення: 20.08.20).
4. Пушкарьова Т., Топузов О. Інтегративно-діяльнісна педагогіка: монографія. Київ: Пед. думка, 2019. 304 с.

References:

1. Klepko, S. (1998). *Integratyvna osvita i polimorfizm znannia*. [Integrative education and polymorphism of knowledge]. Kyiv: POIPPO [in Ukrainian].
2. Kozlovskiy Y., Kozlovska I., & Bilyk O. (2019). *Rozvytok naukovykh doslidzhen iz problem osvitnoi intehtratsii v ukrainskii pedahohitsi (kinets KhKh – pochatok KhKhI stolittia)*. [The development of scientific research on the problems of educational integration in Ukrainian pedagogy (the end of the 20th - the beginning of the 21st century).] *Innovatsiina pedahohika - Innovative pedagogy*, 14, 55-59 [in Ukrainian].
3. *Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiami «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity», «Vchytel zakladu zahalnoi serednoi osvity»: proiekt* [On the approval of the professional standard for the professions "Teacher of primary classes of a general secondary education institution", "Teacher of a general secondary education institution": project.] <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-profstandartu-zaprofesiyaми-vchitel-pochatkovih-klasiv-zzso-vchitel-zzso> Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proyekt-profstandartu-zaprofesiyaми-vchitel-pochatkovih-klasiv-zzso-vchitel-zzso> [in Ukrainian]
4. Pushkarova T., & Topuzov O. (2019). *Intehratyvno-dialnisna pedahohika: monohrafiia* [Integrative and activity pedagogy: monograph]. Kyiv: Ped. Dumka [in Ukrainian].

Журнал

«Вісник науки та освіти»

*(Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія»,
Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*

Випуск № 2(8) 2023

Формат 60x90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2.

Видавець:

Громадська наукова організація «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління»
Свідоцтво серія ДК №4957 від 18.08.2015 р., Андріївський узвіз, буд.11, оф 68, м. Київ, 04070.

Підготовлено рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл.,
м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
e-mail: gotoprint@gmail.com